

”וְאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְאַפְסָל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁנִים וְאַעַל הֶהָרָה” פתרון-הסבך הפרשני: ההיה זה ארונו של בצלאל או שהיה ארון אחר ארעי?

וא"כ א"א היה לצוות על עשיית ארון קודם שנאמר פסל לך כל זמן שלא היו הלוחות, דלא שייך עשיית ארון תכליתו ל'לוחות' קודם שנאמר בכלל לוחות בעולם,

אבל כשנאמר 'לוחות'. בעשיה שפיר שייך שיעשה קודם הארון, ודו"ק:

אבל תירוצו מוקשה:

ומלבד מ"ש שבבית שני לא עשו ארון והלא היה שם ארון עם הלוחות בתוכו, אלא שציווה יאשיהו לגונו מתחת למקומו בעומק קה"ק

גם

'ציווי' כבר היה (בפי' תרומה: ועשית ארון עצי שיטים' [אלא שנתעכב עקב העגל - ועתה חזר]

4. יפסול הלוחות תחילה ופרם עלותו להר יקדים עשיית הארון למה הקדים עשייתו לפני 'פיסול הלוחות'?

5. מדוע בלוחות ראשונות לא עשה משה ארון לפני עלותו להר, מאותו טעם פרקמי?

6. למאי נפק"מ הדיון מי עשה את הארון הזה? וכי א"א להבין הפסוק כאן ללא ההכרעה שאין זה ארונו של בצלאל?

7. למה לא הסתפק בהודעה שזהו ארון אחר? והוצרך להוסיף ששימש ל'מלחמה' [מאן דכר שמיה?..]

8. מאי משמע: "ויהו שהיה יוצא עמהם למלחמה" – הארון הידוע מכבר... היכן למד התלמיד על כך? [הול"ל: ארון אחר הוא שבו יצאו למלחמה]

9. מה צורך בהוספת הסיפור ההיסטורי שפעם א' יצאו למלחמה בימי עלי ונענשו? [מה זה קשור לד"ה 'בעת ההיא?']

10. ומי לחשו לרש"י שאמנם היו אלו שני ארונות שונים, דיעה בלתי מקובלת בגמרא?

ורש"י זה מלא קושיות כרימון:

1. פתח 'בעת ההיא': לסוף מ' יום. [נההמשך הוא נתינת טעם למה משה שינה הציווי] וצ"ל ד"ה חדש.

2. השאלה מתעוררת רק בפסוק הבא ולא כאן!

(ג) וְאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְאַפְסָל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁנִים וְאַעַל הֶהָרָה וְשְׁנֵי הַלַּחַת בְּיָדֵי:

3. אם הקדמת הארון מוצדקת, מדוע נצטווה בהיפוך על פיסול הלוחות תחילה ורק לאחר לעשות הארון?

תירוץ הגרי"ז הלוי ענה"פ:

...בעת ההיא אמר ה' אלי. ובפרש"י, בסוף מ' יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך ואח"כ ועשית ארון. ואני עשית ארון תחלה כשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם וגו', עכ"ל. ע"ש.

וצ"ב דלפ"ז למה נצטווה להיפך?

והנראה: דהנה יש מחלוקת אם הזמנה מילתא היא, או לא. ובזה המחלוקת היא. למשל על תיק של תפילין אם הזמין התיק בשביל תפילין הגם שאין לו תפילין,

אבל [גו יצוייר] אם לא נאמר כלל דין תפילין, לא שייך לומר שיזמין תיק בשביל תפילין, דל"ש הזמנה לדבר שאיננו,

ולפי"ז הארון הוא רק בשביל הלוחות, (וגם הארון של מקדש הוא רק בשביל הלוחות, והראיה שהרי בבית שני לא עשו ארון ומוכרח דהטעם הוא בשביל שלא היו הלוחות).

199 דברים פרק י

(א) בַּעַת הַהוּא אָמַר יְדוּד אֵלֵי פָּסַל לְךָ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁנִים וְעִלָּה אֵלֵי הֶהָרָה וְעָשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן עֵץ: (ב) וְאַכְתַּב עַל הַלַּחַת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הַרְאשִׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בְּאֲרוֹן:

רש"י

בעת ההוא – לסוף מ' יום נתרצה לי! ואמר לי פסל לך ואח"כ ועשית ארון.

ואני עשיתי ארון תחלה שכשאבא והלוחות בידי היכן אתנם?

ולא זה הוא הארון שנעשה בצלאל שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים כי ברדתו מן ההר נזר להם על מלאכת המשכן ובצלאל עשה משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים נמצא זה ארון אחר היה.

וזו שהיה יוצא עמהם למלחמה ואותו שנעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי ונענשו עליו ונשבה:

פירושו המפתיע של המלבי"ם:

כשנצטוו משה בלוחות שניות לעשות ארון עץ, עשאו משה מינצי-שיטים' ובדיוק כפי המידות שהראהו בהר בעלייתו הראשונה,

אלא שלא ציפהו זהב ולא עשה לו כפורת וכרובים (כי בשביל ליתן הלוחות בתוכו כשיחזור, די בלעדיהם)

ואח"כ כשנתרצה ה' לישראל ביום הכיפורים, לא הוצרך בצלאל לעשות ארון, ומ"ש 'ויעש את הארון' הכוונה היא ש'ציפהו זהב' ועשה לו הכפורת וכו'

נמצא שלדעת המלבי"ם לא היה אלא ארון אחד בלבד וארונו של משה הוא הוא ארונו של בצלאל!

מדוע לא יאמץ רש"י
ביאור כשטני זה?

ונקודת הביאור בזה:

רש"י בא להגדיר מהי 'בעת ההיא?' לא באמצע ארבעים היום שהיו בכעס, אלא לסוף ארבעים יום נתרצה לך

[לא רק נתרצה ליתן לוחות שניות' - אלא]

הביטוי של 'נתרצה לך' הוא: בשורת השראת השכינה!

לכן בציווי אליו הוצמד 'פסל לך' אל 'עלה אלי ההרה' ולכן לא ציוני לעשות 'ארון'

שהרי לא אמר 'עשה לך ארון עץ'

אלא 'ועשית' – שכבר 'עשית' בסרם עלייתך להר [לא אמר 'ופסלת' ולא 'ועשית' – אלא בל' ציוני]

וזוהי כוונת רש"י:

ואמר לי פסל לך ואח"כ ועשית ארון.

מזה הבין משה שעליו לעשות ארון מיד כדי שבו הוא ישרה מיד את שכינתו בתוכו

עד שלא רצה שיהא 'שיהי' זמן' כלשהו ללא ארון

שהוא תכלית נתינת הלוחות

'ושמתם בארון'

[אף שפראקטית - זה מובן מאלין]

כי הארון משמש

לא רק ל'אכסון-הלוחות'

אלא 'מיני-משכן' – הנחת 'אבן הפינה' של המשכן

אלא

בלוחות ראשונות ציפו רק לקבל 'תורה'

ועדיין לא ידעו על השראת השכינה

(וישכנו הלוחות ע"ג כרים וכסתות באהל-משה)

אלא שכאן משתלשלת שאלה מתבקשת:

וכי לא בצלאל עשה את ארון הברית?

ספר שמות פרק לז

(א) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים
אמתים ויחצי ארבו ואמה ויחצי רחבו ואמה
ויחצי קמתו: (ב) ויצפהו זהב טהור מבית
ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב:

ופירש"י שם

(יא) מבית ומחוץ תלפנו – (יומא עב) שלשה
ארונות עשה בצלאל ב' של זהב וא' של עץ ד'
כתלים וקוליס לכל אחד ופתוחים מלמעלה. נתן של

עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ וחפה שפתו
העליונה בזהב נמלא מלפפה מבית ומחוץ:

על כן נאלץ רש"י להוסיף

שישני ארונות' היו

וגם להסביר

מדוע איננו גורם כפירוש המלבי"ם?

וזכר שהיה יולא עמהם למלחמה ואותו שפשה
בללאל לא ילא למלחמה

ומנין לבן חמש למקרא מידע זה?

כבר למד זאת ברש"י במדבר י, ל

וארון ברית ה' נסע לפניו דרך שלשת ימים – זכר
הארון היולא עמהם למלחמה. ובו שברי לוחות מונחים
ומקדים לפניו דרך שלשת ימים לתקן להם מקום
חניה:

שבא לאפוקי

ולא ארונו של בצלאל!

והטעם:

שהרי ארונו של בצלאל נשאוהו בני קהת

במרכז מחנה ישראל

והיה ומוקף בדגלים

והאיד יתכן שנסע לפניו

דרך שלשת ימים?

אלא ודאי 'ארונו של משה היה'

ושמא תאמר

אם היו הלוחות בארון בצלאל

במה כוחו של ארון משה בלא לוחות?

על כן הוסיף רש"י:

ובו שברי לוחות מונחים

מרגניתא משיחת רבנו

(שיחות קדש תש"ל ע' 456)

לו היה רק ארון אחד של בצלאל
ובו לוחות ושברי לוחות
הרי היה ארון זה בקדש הקדשים

א"כ בשעת מלחמה
מי יכנס לקדש הקדשים
להוציא משם את הארון למלחמה
בניגוד לאיסור
"ואל יבא בכל עת אל הקדש"?

אמנם בתקופת המשכן במדבר
הרי אם כל מחנה ישראל יוצא למלחמה
הרי כל הדגלים במסע
אזי המשכן מפורק
ואין צורך להכנס לקדש הקדשים
כדי להוציא את הארון אל שדה הקרב

אבל, לאחר הכניסה לארץ
כשהמקדש על תילו
(או גם בתקופת המשכן – כמו במלחמת מדין)
כיצד יוציאו את הארון מקדש הקדשים?

הרי מכאן הוכחה
לדעת רש"י ששני ארונות היו
ורק ארונו של משה (שלא עמד בקדה"ק)
היה יוצא עמהם למלחמה

אבל ארון בצלאל היה בקדש הקדשים
ולא היה יוצא למלחמה
מפני איסור ביאת מקדש

עד שנכנסו לארץ
והיו מלחמותיהם בדרך הטבע
ונגזזו ארון - משה

ואולי 'פיקוח נפש לאומי' דוחה?

ועדיין יקשה התלמיד הממולח:
אמנם הוכחנו שהכתוב:
"וארון ברית ה' נוסע לפניו"
דרך שלשת ימים"
הוא ארונו של משה

(ואינו אותו ארון שעשה בצלאל)
שהרי נותר במחנה לוויה בעת מסעם

אבל אולי שימש
רק "לתור להם מנוחה" בלבד

אבל למלחמה
שמא היה יוצא לפניו ארונו של בצלאל
שהרי בו היו הלוחות השניות-השלימות
ועמו הקב"ה יושב הכרובים?

ואף שהוא עמד בקדש הקדשים

אולי למען 'פיקוח נפש לאומי'
נדחה איסור 'ביאת מקדש'?

לכן נאלץ רש"י להמשיך:
ואותו שְׁעָסָה בַצֵּלָאֵל לֹא יֵצֵא לַמִּלְחָמָה
(לא רק בגלל איסור 'ביאת מקדש')

אלא מפני שאינו מיועד בכלל
לשימוש למלחמות

כי הוצאתו מקה"ק עבור מלחמה
היא חילול הקדש
ותגרום למפלה במקום לנצחון

אלא בימי עלי ונענשו עליו ונשבה:

יש לומר שהפעם האחרונה
שארזנו של משה
יצא למלחמה
היה במלחמת כיבוש יריחו ואחריו נגזזו!

ובכל שאר המלחמות בזמן השופטים
לא מצינו שהארון הלך לפניו במלחמות

רק בתקופת עלי
העם בחוצפתם הוציאו את ארון בצלאל
מקדש-הקדשים, ששומריו היו חפני ופנחס
ולכן נשבה הארון והובסו במלחמה

וההוראה מכל זה:

הלקח הערבי:

לומדי התורה הם
ה'כרובים' הסוככים על העם
וחלילה להוציאם מקדש הקדשים למלחמה

כי זה עלול לגרום חלילה - אדרבה!
לתבוסה ולא לנצחון!